

Прафесар, які дапамог студэнту

Мовазнавец, доктар філалагічных навук прафесар Васіль Старычонак добра вядомы ў Беларусі і далёка за яе межамі. Больш як за 35 гадоў навукова-педагагічнай дзейнасці ён узнагароджаны медалём Францыска Скарыны і знакам «Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь».

Васіль Старычонак ужо ў студэнцкія гады на філалагічным факультэце праявіў сабе як удумлівы і ўлюбёны ў навуку юнак. У 1976 годзе пасля заканчэння філфака (канечне, з адзнакай) ён пачаў працу ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР. З 1982 г. В. Старычонак працуе ў Беларускай дзяржаўным педгагічным універсітэце імя Максіма Танка і сёння з'яўляецца дэканам факультэта.

Кола навуковай дзейнасці прафесара Старычонака даволі шырокае: дыялекталогія, лексікалогія, лексікаграфія, міжмоўныя кантакты, полісемія, семантыка, культура маўлення і інш. Падчас працы ў Інстытуце мовазнаўства ён амаль штогод выязджаў у дыялекталогічныя экспедыцыі ў розныя рэгіёны рэспублікі і пагранічныя раёны Латвіі і Літвы. Першыя навуковыя працы Васіля Дзянісавіча ўяўлялі сабой тэматычныя і рэгіянальныя падборкі дыялектных слоў, якія былі змешчаны ў навуковых зборніках «Живое слово» (Мінск, 1978) і «Народная словатворчасць» (Мінск, 1979). Па дыялектнай лексіцы ён абараніў і кандыдацкую дысертацыю ў 1980 годзе.

Прафесар Старычонак — суаўтар дзвюх фундаментальных

акадэмічных прац: пяцітомнага «Слоўніка беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча» (Мінск, 1979 — 1986) і пяцітомнага «Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак» (Мінск, 1993 — 1998), які ў 2000 годзе быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь. Праблемам семантычнай дыферэнцыяцыі полісэмантаў, іх праставай варыяцыйнасці ў беларуска-польска-літоўскім паграніччя прысвечаны артыкулы В. Д. Старычонака ў часопісах «Вопросы языкознания», «Филологические науки», «Studia z filologii polskiej i słowiańskiej», «Baltistica», «Acta Baltico-Slavica», «Žmogus ir žodis. Svetimosios Kalbos», шматлікіх зборніках навуковых прац. Таксама ён склаў першы ў Беларусі «Слоўнік балтызмаў у беларускай мове», фрагмент якога апублікаваны ў манаграфіі «Двуязычие: теория и практика» (Мінск, 2012), першыя фундаментальныя працы, прысвечаныя полісэміі і аманіміі, — «Слоўнік аманімаў беларускай мовы» (Мінск, 1991), «Слоўнік метафар беларускай мовы» (рукапіс), манаграфіі «Полісемія ў беларускай мове (на матэрыяле субстантываў)» (Мінск, 1997),

«Метафара ў беларускай мове» (Мінск, 2007).

У 90-я гады Васіль Дзянісавіч выкладаў беларускую літаратуру на падрыхтоўчых курсах мінскіх ВНУ. Тады і задумаўся, як дапамагчы моладзі здаць экзамен станоўча і застрахаваць яе ад традыцыйных памылак. Праблему вырашылі тры выпускі метадычных парад і рэкамендацый, якія выйшлі асобнай кніжкай пад назвай «Беларуская літаратура: Дапаможнік для абітурыентаў» у 1993 г. (выдавецтва «Вышэйшая школа»). Лёс кнігі быў шчаслівым: з дапаўненнямі і ўдакладненнямі яна перавыдавалася больш як дзесяць разоў. Своеасаблівым абагульненнем прац па беларускай літаратуры можна лічыць кнігу-даведнік В. Д. Старычонака «Беларуская літаратура: ад А да Я» (Мінск, 1998, 2000). Гэта першае ў беларускім літаратуразнаўстве энцыклапедычнае выданне, у якім поўна і ўсебакова адлюстраваны матэрыялы па гісторыі беларускай літаратуры, змесьце твораў, літаратурных жанраў, мастацкіх метадах, літаратуразнаўчых тэрмінах, біяграфіях пісьмennisкаў і г. д.

Адначасова прафесар Старычонак працаваў над мета-

дычнымі рэкамендацыямі па напісанні сачыненняў. У той час многія лічылі ўступны экзамен у выглядзе сачынення складаным і прапаноўвалі змяніць яго дыктантам, пераказам, цэнтралізаваным тэсціраваннем. І гэта не дзіўна: сачыненне заўжды лічылася адным з самых складаных экзаменаў, на якім правяраецца не толькі пісьменнасць, але і ўзровень эстэтычнага і духоўнага развіцця абітурыента. Таму Васіль Дзянісавіч задумаў серыю дапаможнікаў: «Ах, сачыненні, сачыненні...» (Мінск, 1995, 3-е выд., 1997), «Як правільна пісаць сачыненні па беларускай літаратуры» (Продна, 1997), «55 сачыненняў па беларускай літаратуры» (Мінск, 1997, 2-е выд. 2002), «50 новых сачыненняў па беларускай літаратуры» (Мінск, 1997), «100 сачыненняў па беларускай літаратуры» (Мінск, 1998, 2-е выд., 1999), «150 сачыненняў па беларускай літаратуры» (Мінск, 1999), «155 сачыненняў па беларускай літаратуры» (Мінск, 2000, 2-е выд., 2001).

Каб заахвоціць студэнтаў да вывучэння мовы і літаратуры, пашырыць іх круггляд і моўную эрудыцыю, Васіль Дзянісавіч напісаў кнігу «Займальная філалогія» (Мінск, 1998), дзе ў цісці і па матчынасьці цікавай форме выклаў мыслінні беларускай і рускай мовы і літаратуры.

Сёння прафесар надае вялікую ўвагу выкладанню моў

ва ўмовах беларуска-рускага білінгвізму і клапоціцца пра стварэнне інавацыйных дапаможнікаў па рускай мове. Ён суаўтар кніг «Современный русский язык» (Мінск, 1990, 1992, 1994), аўтар кніг «Основы фонологии» (Мінск, 1999), «Русский язык: Лингвистические анализы» (Мінск, 1999), слоўніка-даведніка «Русский язык. Школьный словарь справочник» (Мінск, 2002). Васіль Дзянісавіч стаў ініцыятарам серыі шматлікіх вучэбных дапаможнікаў па рускай мове. У 2008 годзе ў выдавецтве «Феникс» (Растоў-на-Доне) апублікаваны «Большой лингвистический словарь» В. Д. Старычонака, які ўключае тлумачэнне звыш трох тысяч лінгвістычных тэрмінаў і паняццяў.

Дзеля павышэння культуры маўлення ён распрацаваў дапаможнікі «Культура речи и деловое общение» і «Культура речи» (у суаўтарстве з Л. Р. Рудзь і І. П. Кудраватых), «Деловое общение и речевая культура современного преподавателя» (Мінск, 2010). Дарэчы, апошняя ў 2013 г. выйшла ў перакладзе на кітайскую мову.

Цяпер прафесар Старычонак завяршае «Слоўнік метафар беларускай мовы», працуе над манаграфіяй па другасных семантычных найменнях, цыклам работ па дыстанцыйным і модульным навучанні, над некалькімі падручнікамі і інш.

Мікалай КРЫЎКО